

In memoriam: Sabina Jelenc Krašovec (1968–2020)

Konec leta 2020 nas je zapustila izr. prof. dr. Sabina Jelenc Krašovec, spoštovana učiteljica in raziskovalka, izjemna sogovornica in sodelavka, ki je bila vedno polna načrtov, projektov, zamisli, vodilna slovenska andragoginja in tudi članica uredniškega odbora revije *Sodobna pedagogika*.

Dr. Jelenc Krašovec je delovala na področju izobraževanja odraslih vse od svoje diplome leta 1992. V teh letih je z izjemno ustvarjalno in vztrajno aktivnostjo zaznamovala prakso izobraževanja odraslih in načine razmišljanja, raziskovanja, konceptualizacije v andragogiki. Sodelovala je v mednarodnih mrežah raziskovalcev izobraževanja odraslih (ESREA), z Andragoškim centrom Slovenije in Andragoškim

društvom Slovenije, z univerzami v Beogradu, Dublinu, Krakovu, Vroclavu, kjer je bila gostujoča profesorica. Še posebej je bila dejavna v omrežju za izobraževanje starejših (Education and Learning of Older Adults), za katero je leta 2015 organizirala mednarodno konferenco v Ljubljani.

Študirala je na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Študij pedagogike – smer andragogika in domska vzgoja – je zaokročila z diplomsko nalogo, napisano v soavtorstvu, na temo pismenosti (*Pismenost in funkcionalna pismenost obsojencev v Sloveniji*), ki je bila prva raziskava tega področja v Sloveniji. Študij sociologije je zaključila z diplomskim delom (prav tako v soavtorstvu) z naslovom *Beg možganov*. Na podiplomskem študiju je raziskovanje zaključila s temo *Trendi razvoja andragoške teorije in prakse v Evropi: Vloga izobraževanja odraslih pri razvijanju dejavne državljskosti v prehodnem obdobju*. To je bilo leta 1998 in takrat je že bila zaposlena na Filozofski fakulteti kot asistentka ter se je lotevala doktorske raziskave, v kateri je preizpraševala odnos med univerzo in konceptom vseživljenjskega učenja. Disertacijo z naslovom *Univerza v procesih oblikovanja učeče se družbe* je zagovarjala leta 2000, izsledke raziskave pa je objavila v monografiji *Univerza za učečo se družbo: Kako univerza sledi tokovom sodobnega izobraževanja* (2003). Po tem je v soavtorstvu z različnimi avtorji in avtoricami izdala še več monografskih del, od katerih so bila nekatera ponatisnjena: *Andragoško svetovalno delo* (2003, 2009, 2011); *Prestari za učenje? Vzorci izobraževanja in učenja starejših* (2010); *Izobraževanje odraslih v Sloveniji: Stanje in izzivi* (2011); *Medgeneracijska solidarnost v Sloveniji* (2013); *Oskrba starejših v skupnosti: Dejavnosti, akterji in predstave* (2014). Leta 1996 je izšla izredno priljubljena strokovna monografija *ABC izobraževanja odraslih*, ki jo študentke in študenti še vedno vzamejo v roke kot odličen učbenik in uvodno popotnico za spoznavanje temeljev in strukture področja.

V naslednjih letih so v soavtorstvu izšle še strokovne monografije: *Priročnik za usposabljanje svetovalcev in ocenjevalcev predhodno pridobljenih znanj in spretnosti* (2000), *Svetovalna dejavnost v izobraževanju odraslih* (2011) ter mnoga poročila o raziskavah. Nazadnje je sodelovala v obsežni mednarodni raziskavi PIAAC, v kateri so ugotavljali stopnje pismenosti pri odraslih v Sloveniji, ter Erasmusovem projektu Old Guys Say Yes to Community, v katerem so razvijali inovativne prakse za družbeno vključevanje starejših moških (2017–2019).

Svoje znanstvenoraziskovalno delo je na začetku kariere usmerjala na področje raziskovanja kritičnega mišljenja pri odraslih in vloge andragoga pri spodbujanju kritične refleksije. V prvem obdobju je bila v dialogu z avtorji s področja humanistične psihologije, kasneje pa je svoja razmišljanja uokvirjala v kontekstu družbenokritične teorije. Razvijala je sociologijo izobraževanja odraslih, kritično izobraževalno gerontologijo, primerjalno andragogiko in andragoško svetovalno delo. Osrednja intersekcija njenega raziskovanja je sodobna družba in izobraževanje v pozni odraslosti. Izobraževanje starejših je analizirala v luči aktivnega državljanstva, javnega prostora, družbene blaginje, opolnomočenja in socialnih omrežij. Svoja raziskovalna spoznanja je objavila v 47 znanstvenih člankih v uglednih domačih in tujih revijah, kot so: *European Journal for Research on the Education and Learning of Adults*, *Australian Journal of Adult Learning*, *Educational Gerontology*, *Andragoške studije*.

Raziskovala je mnoge teme. Že s svojo diplomsko nalogo je vstopila na področje izobraževanja posebnih ciljnih skupin. Tudi kasneje se je ukvarjala s problematiko izobraževanja odraslih s posebnimi potrebami, zaprtih oseb, bolnih, ljudi s težavami odvisnosti. Zavzemala se je za razvoj andragogike ciljnih skupin kot področja, ki proučuje marginalizirane družbene skupine, ranljive in tiste, ki nimajo glasu v družbi. Predmet Andragogika ciljnih skupin je na Filozofski fakulteti tudi razvijala in ga z zavzetostjo predavala. Svoja predavanja je za motivacijo študentov dopolnjevala z obiski zapora, rehabilitacijskega centra, zdravstvenih ustanov. Doživetja so bila del sodelovalnega poučevanja, ki je vzbujalo interes za poglobljen študij. Tudi njena doktorska študentka je raziskovala izobraževanje pri odraslih s posebnimi potrebami. Ironija usode je, da je zbolela in je njeno delo tankočutno uredila dr. Sabina Jelenc Krašovec kot njena mentorica le dobro leto pred svojo boleznijo (gl. Golob 2016).

V zadnjih petih letih je začela raziskovati pomen javnega prostora za učenje odraslih in starejših odraslih ter s tem razvijala nov razmislek o priložnostnem učenju. Dr. Sabino Jelenc Krašovec so zanimala nova področja in tudi sistemska vprašanja, sociološki pogledi na izobraževanje. Njeno pisanje je bilo družbeno kritično. Takšno pa ni bilo le pisanje, tudi njeno delovanje je bilo uporniško, usmerjeno proti vsem vrstam zatiranja. Zavzemala se je za solidarnost, kajti – kot je včasih rekla – svet je treba spreminjati, da bo boljši. Bila je prepričana o transformativni moči učenja in izobraževanja v vseh življenjskih obdobjih, zato ne čudi naslov zadnjega članka, ki je bil pripravljen v soavtorstvu (2018) in govori o transformativnih potencialih učnih praks. Občudovali smo njeno zavzetost za pravične odnose, razvoj možnosti za izobraževanje skupin, ki jih družba prevečkrat spregleda, in zavzemanje za vključujoče odpiranje izobraževalnih institucij.

Pomemben prispevek k razvoju znanstvenega področja je tudi njeno uredniško delo. Bila je sourednica revije *Andragoška spoznanja*, aktivno je sodelovala v mnogih mednarodnih projektih s kolegi iz Avstralije, Nove Zelandije, Poljske, Velike Britanije, Portugalske, Irske in drugih držav. Z njimi je pripravila in uredila monografije in zbornike, naj omenimo le *Learning across generations in Europe: Contemporary issues in older adult education* (2014). Sodelovala je v uredniških odborih revij *RELA European Journal for Research on the Education and Learning of Adults in Andragoške studije*.

Ljudi je znala nagovoriti s svojim osebnim žarom, navdušenjem, iskrenostjo in širokim strokovnim znanjem. Bila je izjemno priljubljena predavateljica na konferencah, strokovnih srečanjih in med kolegi praktiki, ki so cenili njeno posebno sposobnost umeščanja akademskega znanja v prakso in življenje izobraževanja odraslih. V programih, kjer je več kot 20 let kalila učitelje programov za vseživljenjsko učenje in izobraževanje, je njena skrb za malega in prezrtega človeka še posebej prišla do izraza. S svojim nenehnim izobraževanjem je krepila strokovnost in osebno predanost svetovalnemu delu v praksi izobraževanja odraslih. V svoji karieri se je srečala z mnogimi praktiki iz vse Slovenije, zanje je pisala uporabne napotke, priročnike in jih v kreativnem sodelovalnem odnosu navajala na strokovno rabo različnih orodij in strokovne terminologije.

Na Oddelku za pedagogiko in andragogiko na Filozofski fakulteti v Ljubljani je opravljala veliko vlog: bila je profesorica, predstojnica Katedre za andragogiko, predstojnica Oddelka za pedagogiko in andragogiko (2013–2016), mentorica in somentorica pri 120 diplomskih in magistrskih delih. Njeni mentoriranci so prejeli več Prešernovih nagrad Filozofske fakultete za diplomska dela, saj jih je znala spodbuditi pri intenzivnem študijskem delu. Študentom je znala tankočutno prisluhniti in jih navdušiti. To je v pletežu z njenim strokovnim znanjem soustvarilo »najbolj priljubljeno mentorico na andragogiki, ki jo bomo pogrešali«, kot je zapisala njena študentka. Druga študentka pa je dejala: »[P]redvsem pa je v nas prebujala radovednost do raziskovanja, skrb za ranljivejše in pogum za zavzemanje za pravičnejši svet.«

Veliko prezgodaj se je poslovila. Hvaležni smo ji za njeno pedagoško in raziskovalno delo, za dialog in veselje do življenja. Sabino smo doživljali kot odločno in hitro, navdušenko nad potovanji, glasbo, naravo, spoznavanjem novih okusov, zvokov, oblik ... Imela je izjemno zmožnost za odprt pogled na pojave in odnose med pojavi in ljudmi. Motiviralo jo je iskanje neznanega, premikala je meje običajnih pogledov in praks. Že v študentskih letih je v ZDA (1990) celo poletje delala z mladino iz socialno nestabilnih okolij in jim prenesla del drugačne kulture. Sabina je razklenila mnogo verig manipulacij, navidezne idealnosti in lažne skromnosti.

Zadnja tri leta smo s tiho spoštljivostjo občudovali njeno moč in včasih poseben humor v odnosu do bolezni. Sabina je bila izjemna raziskovalka in mentorica, zato za njo ne ostaja le delo v zapisanih besedilih, posnetkih, temveč tudi mnogo znanja, ki so ga usvojili študenti in študentke: mladi, odrasli in starejši. Tega je bila najbolj vesela. V dneh, ko se poskušamo sprijazniti s tem, da je ni več med nami, na dan prihajajo spomini na neusahljivo zakladnico zapisov vseh vrst, na preciznost

znanstvene misli, življenjsko energijo in tudi žlahten humor. Ob njenem odhodu nam ostajata bogat strokovni opus in dragoceni čas, ki smo ga delili in doživeli skupaj. Odnosi za Sabino nikoli niso bili (le) retorika.

Pogrešali bomo njeno raziskovalno odličnost, ustvarjalnost in ljubezen do učenja.

Nives Ličen in Ema Perme

Literatura

Golob, A. (2016). *Življenjski prehodi pri osebah s posebnimi potrebami: Načrtovanje tranzicijskih procesov in izdelava tranzicijskih programov za osebe s posebnimi potrebami v kontekstu inkluzije in vseživljenjskega učenja*. Ljubljana: Draga: CUDV Dolfke Boštjančič.